

JEDNOTKY SBORU DOBROVOLNÝCH HASIČŮ OBCÍ V PARDUBICKÉM KRAJI

THE MUNICIPALITY FIRE-FIGHTERS UNITS OF PARDUBICE REGION

Zuzana Karlová

Zdeněk Matěja

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Ústav regionálních a bezpečnostních věd
Studentská 84, 532 10 Pardubice
Česká republika
zugarlova@seznam.cz;

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Ústav regionálních a bezpečnostních věd
Studentská 84, 532 10 Pardubice
Česká republika
zdenek.mateja@upce.cz

Klíčová slova

požární ochrana, jednotky sboru dobrovolných hasičů obcí, Pardubický kraj, spolupráce dobrovolných a profesionálních hasičských jednotek

Keywords

fire protection, municipality fire-fighters units, Pardubice region, cooperation between fire-fighters units

Abstrakt

Požární ochrana je jednou z důležitých součástí bezpečnosti regionu a jeho obyvatel. Tento příspěvek pojednává zejména o požární ochraně, kterou zajišťují jednotky sboru dobrovolných hasičů obcí. Nejprve je popsán historický vývoj požární ochrany a jsou vymezeny druhy jednotek požární ochrany. Dále je pozornost zaměřena na jednotky sboru dobrovolných hasičů obcí v Pardubickém kraji. Je provedena analýza jejich činnosti v letech 2008 až 2012 a na základě dotazníkového šetření jsou zhodnoceny vybrané aspekty spolupráce s profesionálními jednotkami.

Abstract

The fire protection belongs to the important security parts of each region and its inhabitants. This paper aims the fire protection which is usually detected by municipality fire-fighters units on the voluntary base. The fire protection development and the sorts of fire protection units are described at first. Further text is focused on the municipality fire-fighters units in the Pardubice region. The analysis covers its activity between 2008 and 2012. Further part evaluates some aspects of cooperation between the professional and voluntary based fire-fighters units. The evaluation is based on questionnaire survey.

Oheň provází lidstvo již od samého počátku. A od té doby také platí přísloví, že oheň je „dobrý sluha, ale zlý pán“, a tak lidé pochopili, že oheň je v některých případech třeba krotit. První zmínky o organizovaném hašení sahají až do starého Říma. V naší zemi jsou první náznaky organizovaného hašení ze 14. století. V té době lidé porozuměli tomu, že ne vždy lze oheň uhasit pár vědry z obecní kašny. A tak už v této době se snažili požárům předcházet a v případě jejich vzniku je organizovaně a společně hasit. Mezníkem ve společném zdolávání požárů, bylo 17. století, kdy v Novém Městě pražském vznikl první požární řád, ve kterém bylo uvedeno, na kterých místech musela stát „hasičská“ technika. Stále se však jednalo o dobrovolné akce obyvatel. První profesionální sbor byl založen 23. března 1853, tehdy ale měli hasiči na starost nejen výcvik s hasičskou technikou a likvidaci požárů, ale do jejich náplně práce spadal i úklid ulic. K založení prvního dobrovolného hasičského sboru došlo ve Velvarech na Kladensku v roce 1864. Příslušníci sboru neměli za úkol jen hasit požáry, ale setkávání a cvičení těchto dobrovolníků vedlo i ke zvyšování vzdělanosti a všeobecné národní osvěty. [6]

Za první Československé republiky fungovaly profesionální jednotky jen v některých větších městech, tento stav ale nevyhovoval potřebám státu v dobách míru, tím spíše byl nevyhovující za války. V roce 1942 byl ustanoven pluk požární policie Čechy-Morava. Po válce byla požární ochrana zařazena do působnosti ministerstva vnitra (MV), vykonávání úkolů a povinností na úseku požární ochrany pak měly ve své režii národní výbory (místní, okresní, krajské), jejichž výkonným orgánem bylo hasičské družstvo, které se dělilo na dobrovolné, z povolání a závodní. Velmi významnou událostí, která přispěla ke zkvalitnění požární ochrany, byl vznik Školy požární ochrany ministerstva vnitra ve Frýdku-Místku v roce 1967. Výchovou vlastních odborníků a příchodem absolventů ze škol technického směru se zkvalitnil potenciál profesionální požární ochrany a zlepšila se také schopnost zajištění zabezpečení požární ochrany ve společnosti. Postupem času tak profesionální jednotky požární ochrany přebíraly či plně nahrazovaly některé druhy technických služeb a přejímaly také větší kompetence v oblasti přípravy státu a jeho orgánů na mimořádné události a v provádění záchranných a likvidačních prací během mimořádných událostí. Těmto skutečnostem bylo nutné přizpůsobit právní úpravu, a tak byl v roce 1985 vydán zákon o požární ochraně, který je platný dodnes. [3]

Proces několikaletých změn vyvrcholil na přelomu tisíciletí, kdy byla rozšířena působnost Ministerstva vnitra o problematiku krizového řízení, civilního nouzového plánování, ochrany obyvatelstva a integrovaného záchranného systému (IZS). V souvislosti s tím byly přijaty nové zákony. Právě nová právní úprava, která nabyla účinnosti dne 1. ledna 2001, znamenala zásadní změnu v postavení, působnosti a organizaci Hasičského záchranného sboru ČR. V současné době hraje Hasičský záchranný sbor ČR stěžejní roli v přípravách státu na mimořádné události, ať už se jedná o hrozby terorismu, průmyslových havárií nebo živelných katastrof. Hasičský záchranný sbor ČR je jednou ze základních složek integrovaného záchranného systému, jehož je i koordinátorem.

Dříve bývali členové dobrovolných či profesionálních jednotek nazýváni „požárníci“ dnes se jim říká hasiči. Avšak ani toto označení přesně nevystihuje danou profesi. Nejvíce zásahů provádí hasiči zpravidla u technických havárií, konkrétně jde o technickou pomoc, dále pak tvoří velkou část jejich výjezdů dopravní nehody, následují požáry, výjezdy k únikům nebezpečných chemických látek, výjezdy k živelným pohromám apod.

1 Jednotky požární ochrany

Hlavním úkolem jednotek požární ochrany je chránit životy a zdraví obyvatel a jejich majetek před požáry a poskytovat jim účinnou pomoc při mimořádných událostech, které ohrožují život a zdraví obyvatel, majetek nebo životní prostředí, a které vyžadují provedení záchranných či likvidačních prací. Jednotky požární ochrany jsou určeny zákonem č. 133/1985 Sb., o požární ochraně.

- Jednotka hasičského záchranného sboru kraje (HZS kraje), která je složená z příslušníků hasičského záchranného sboru určených k výkonu služby na stanicích hasičského záchranného sboru kraje.

- Jednotka hasičského záchranného sboru podniku (HZS podniku), která je složena ze zaměstnanců právnické osoby nebo podnikající fyzické osoby, kteří vykonávají činnost v této jednotce jako své zaměstnání.
- Jednotka sboru dobrovolných hasičů obce (SDH obce), která je složena z fyzických osob. Členové těchto jednotek vykonávají činnost v těchto jednotkách na základě dobrovolnosti, případně, někteří členové můžou vykonávat činnost v pracovním poměru, a to k obci nebo hasičskému záchrannému sboru kraje.
- Jednotka sboru dobrovolných hasičů podniku (SDH podniku), která je složena ze zaměstnanců právnické osoby nebo podnikající fyzické osoby, kteří nevykonávají činnost v této jednotce požární ochrany jako své zaměstnání.

Dle zákona jsou jednotky požární ochrany (JPO) rozděleny do 6 kategorií. Člení se z hlediska jejich územní či místní působnosti, zda jsou veřejné či podnikové, a dále také podle hlediska zabezpečení jejich výjezdu).

Jednotky s územní působností zasahující i mimo území svého zřizovatele.

- JPO I – jednotka hasičského záchranného sboru kraje s územní působností zpravidla do 20 minut jízdy z místa dislokace a dobou výjezdu jednotky od vyhlášení poplachu do 2 minut, dojezdová vzdálenost z místa dislokace je 15 až 20 km.
- JPO II – jednotka požární ochrany sboru dobrovolných hasičů obce, s členy, kteří vykonávají službu jako svoje hlavní nebo vedlejší povolání, s územní působností do 10 minut jízdy z místa dislokace, zajišťuje výjezd do 5 minut od vyhlášení poplachu, dojezdová vzdálenost z místa dislokace je 7,5 až 10 km.
- JPO III – jednotka požární ochrany sboru dobrovolných hasičů obce s členy, kteří vykonávají službu v JPO dobrovolně, s územní působností do 10 minut jízdy z místa dislokace, zajišťuje výjezd do 10 minut od vyhlášení poplachu, dojezdová vzdálenost z místa dislokace je 7,5 až 10 km.

Jednotky s místní působností zasahující zejména na území svého zřizovatele, pokud není v případě rozsáhlých mimořádných událostí požadován výjezd jednotky jinam.

- JPO IV – jednotka požární ochrany hasičského záchranného sboru podniku zřizovaná právnickou nebo podnikající fyzickou osobou. Zajišťuje výjezd do 2 minut od vyhlášení poplachu.
- JPO V – jednotka požární ochrany sboru dobrovolných hasičů obce s členy, kteří vykonávají službu v jednotce požární ochrany dobrovolně, zajišťuje výjezd do 10 minut od vyhlášení poplachu, dojezdová vzdálenost je 3,5 až 5 km.
- JPO VI – jednotka požární ochrany sboru dobrovolných hasičů podniku zřizovaná právnickou nebo podnikající fyzickou osobou. Zajišťuje výjezd do 10 minut od vyhlášení poplachu.

2 Jednotky SDH obce

Každá obec má povinnost zřídit jednotku SDH obce, tato povinnost vyplývá ze zákona o požární ochraně a není závislá na velikosti obce a obec jí není zproštěna ani tehdy, když je v jejím katastru dislokována jednotka HZS kraje nebo HZS podniku. Pouze kraj může v případě přihlédnutí k místním podmínkám obec této povinnosti zbavit a místo zřízení jednotky SDH obce utvoří obec pouze požární hlídku. Pokud obec nezřídí jednotku sboru dobrovolných hasičů, je povinna sdužit prostředky na společnou jednotku s HZS nebo obcí, jejichž jednotky požární ochrany jsou předurčeny požárním poplachovým plánem kraje k prvnímu zásahu pro uvedenou obec. Prostředky vynakládané obcí na tuto společnou jednotku požární ochrany musí být minimálně v takové výši, aby zajistily akceschopnost jednoho požárního družstva o sníženém stavu. Podobně se mohou sdužit prostředky dvou nebo více obcí k vytvoření společné jednotky různé kategorie. Obec může také sdužit své prostředky a zřídit společnou jednotku požární ochrany s některým z místních podniků (nebo s více podniky), který má také povinnost zřídit jednotku HZS podniku. [6]

Obec zřizuje jednotku sboru dobrovolných hasičů obce jako svoji organizační složku pro zajištění bezpečnosti území obce před požáry a jinými mimořádnými událostmi. V obci může být několik jednotek sboru dobrovolných hasičů. Potřebnou dokumentací pro zřízení jednotky SDH obce je zřizovací listina, jmenovací dekret velitele jednotky a seznam členů jednotky SDH obce spolu s doklady o jejich zdravotní způsobilosti pro výkon služby. Velitele dané jednotky SDH obce jmenuje a odvolává starosta obce, a to po vyjádření HZS kraje, který posoudí způsobilost daného člověka pro funkci velitele.

Jednotku sboru dobrovolných hasičů financuje obec sama ze svého rozpočtu za využití příspěvků z kraje a ze státního rozpočtu formou účelových dotací. Členové jednotek sboru dobrovolných hasičů obce vykonávají svou činnost zcela dobrovolně, zpravidla ji nevykonávají jako své zaměstnání. Aktivita v jednotce SDH obce při zásahu se považuje za výkon občanské povinnosti. Činnost při nařízeném cvičení nebo nařízené odborné přípravě je jiným úkonem v obecném zájmu ve smyslu zákoníku práce. Ke zvýšení akceschopnosti a zkvalitnění činnosti jednotky sboru SDH se mohou do této jednotky zařadit i osoby vykonávající tuto službu jako svoje zaměstnání.

Krajské úřady poskytují na výdaje spojené se zásahy jednotky SDH obce mimo jejich územní obvod, na financování jejich akceschopnosti, pořízení a obnovu techniky dotaci. Pokud obec požaduje prostředky požární ochrany, případně jiný majetek nezbytný pro jednotku SDH obce, vztahují se na jeho pořízení stejná pravidla jako při pořizování jakéhokoliv jiného obecního majetku, tzn. povinností obce je provést výběrové řízení. [6]

3 Jednotky požární ochrany SDH obcí v Pardubickém kraji

K 1. lednu 2013 existuje v Pardubickém kraji (PAK) celkem 574 jednotek požární ochrany. Jako jednotky SDH obce jsou vedeny jednotky požární ochrany v kategoriích s označením JPO II, JPO III a JPO V. Těchto jednotek je v kraji celkem 548, z toho nejvíce jich je v kategorii JPO V.

JPO II a JPO III patří mezi jednotky s rozšířenou působností. Jsou schopny zasahovat i mimo území své obce. Rozdíl mezi těmito kategoriemi jednotek je takový, že v JPO II mohou mít, a zpravidla i mají, ve svých řadách placené členy. Ty platí obec jako své zaměstnance a oni mají systém pohotovosti, podobně jako profesionální hasiči. JPO V jsou jednotky, které jsou předurčeny pouze pro území své obce. Za určitých výjimečných okolností je však může krajské operační středisko vyzvat, aby se zúčastnily zásahu i mimo území dané obce, v praktickém životě se to ale nestává často. Až na nějaké výjimky jsou to takové jednotky, které nemají žádnou velkou techniku, obvykle nemají cisternovou automobilovou stříkačku, vyprošťovací nářadí apod.

Tabulka 1: Počet jednotek požární ochrany se zvýrazněním JPO SDH obcí v PAK

Typ jednotky	Počet jednotek				Celkem
	Chrudim	Pardubice	Svitavy	Ústí nad Orlicí	
JPO I	3	3	4	5	15
JPO II	9	0	5	9	23
JPO III	13	28	28	14	83
JPO IV	0	4	1	1	6
JPO V	155	83	88	116	442
JPO VI	1	2	1	1	5
Celkem	181	120	127	146	574

Zdroj: přepracováno dle [11].

Z Tab. 1 je zřejmé, že rozdělení jednotek SDH obcí je v jednotlivých okresech Pardubického kraje odlišné. Jejich rozmístění je ve velké míře závislé především na počtu obcí v daném územním odboru. Vliv na rozmístění jednotek však může mít například i geografické rozložení jednotlivých územních odborů. Pardubický okres nepatří mezi oblasti s velkým výškovým rozpětím, značná část tohoto okresu leží v Polabské nížině, a tak je celý okres relativně dobře dostupný pro jakýkoli zásah. Naproti tomu okres Chrudim je o poznání více členitý, na severu a severovýchodě území se nachází nížina,

naopak jih a jihozápad okresu je charakteristický pahorkatinami až vrchovinami. Svitavský okres je tvořen z velké části pahorkatinou, na zbytku území se nachází vrchoviny. V okresu Ústí nad Orlicí je povrch velmi členitý, jeho území leží v nadmořské výšce od 239 m. n. m. až do 1424 m. n. m. Většinu území zabírají pahorkatiny, ale na území ústeckého okresu zasahuje také masiv Králického Sněžníku či Orlické hory. Je tedy zřejmé, že v některých okresech je dostupnost obtížnější, a tak i to může být jedním z důvodů rozmístění požárních jednotek SDH obcí.

Tab. 2 udává rozlohu, počet obyvatel a počet jednotek požární ochrany v jednotlivých územních odborech, které slouží jako základ k následnému vyjádření počtu obyvatel a rozlohy území připadajících na jednu jednotku SDH obce.

Tabula 2: Počet obyvatel, rozloha a počet jednotek SDH obce v jednotlivých územních odborech

Územní odbor	Počet obyvatel	Rozloha v km ²	Počet JPO SDH obce
Chrudim	104 371	993	177
Pardubice	167 750	880	111
Svitavy	105 112	1 379	121
Ústí nad Orlicí	139 178	1 267	139

Zdroj: zpracováno z dat [11] a [12].

Pomocí výpočtu: počet obyvatel / počet jednotek SDH obce si lze vyjádřit kolik obyvatel připadá na jednu jednotku požární ochrany. Čím menší je výsledek, tím lépe.

Tabulka 3: Počet obyvatel připadající na jednu jednotku SDH obce v jednotlivých územních odborech

Územní odbor	Počet obyvatel	Počet JPO SDH obce	Počet obyvatel na jednu jednotku SDH obce
Chrudim	104 371	177	590
Pardubice	167 750	111	1 511
Svitavy	105 112	121	869
Ústí nad Orlicí	139 178	139	1 001

Zdroj: zpracováno z dat [11] a [12].

Z Tab. 3 je zřejmé, že nejméně obyvatel připadá na jednu jednotku SDH obce v ÚO Chrudim, následuje ÚO Svitavy, ÚO Ústí nad Orlicí. Poslední je ÚO Pardubice s nejvyšším počtem obyvatel na jednu jednotku. To lze vysvětlit tím, že se v tomto územním odboru nachází krajské město Pardubice, ve kterém, žije přes 90 000 obyvatel. Ve velkých městech lidé ve velké míře obývají panelové domy, které na jednom místě soustřeďují vysoký počet obyvatel. Vliv hraje i to, že ve velkých městech jsou dislokovány profesionální hasičské jednotky, které nejsou v této analýze zahrnuty.

Pomocí výpočtu: rozloha územního odboru v km² / počet jednotek SDH obce si můžeme vyjádřit počet km², který připadá jedné jednotce SDH obce. Stejně jako u předchozího vyjádření je žádoucí, aby výsledek byl co nejmenší. Díky tomu je zajištěna lepší dostupnost jednotek při zásahu.

Tabulka 4: Počet km² připadající na jednu jednotku SDH obce v jednotlivých územních odborech

Územní odbor	Rozloha v km ²	Počet JPO SDH obce	Počet km ² připadající na jednu JPO SDH obce
Chrudim	993	177	5,61
Pardubice	880	111	7,93
Svitavy	1 379	121	11,40
Ústí nad Orlicí	1 267	139	9,12

Zdroj: zpracováno z dat [11] a [12].

Podle údajů uvedených v Tab. 4 je jednotkami požární ochrany SDH obce nejlépe pokryt územní odbor Chrudim, kde na jednu jednotku SDH obce připadá necelých 6 km² daného území. Následuje ÚO Pardubice, ÚO Ústí nad Orlicí a největší území připadá na jednotky ÚO Svitavy.

4 Činnost jednotek požární ochrany v Pardubickém kraji v letech 2008 až 2012

Jak je vidět z Tab. 5, celkem provedly jednotky požární ochrany na území Pardubického kraje během posledních pěti let více než 25 tisíc zásahů, což vychází zhruba 14 zásahů na jeden den.

Tabulka 5: Mimořádné události v Pardubickém kraji v letech 2008 - 2012

Typ události	2008	2009	2010	2011	2012	Celkem
Požár	711	648	617	795	765	3 536
Dopravní nehoda	1 422	1 244	1 170	1 062	1 267	6 165
Živelná pohroma	349	94	10	0	0	453
Únik nebezpečných látek	164	173	107	61	34	539
Technické zásahy	2 347	2 648	3 381	2 346	2 769	13 491
Plané poplachy	252	287	319	281	293	1 432
Celkem	5 245	5 094	5 604	4 545	5 128	25 616

Zdroj: zpracováno z dat [7 – 11].

Nejvíce zásahů ze všech (53 %) představují technické zásahy, následují dopravní nehody (24 %) a požáry (14 %). Tyto tři nejčastější typy zásahů budou podrobeny analýze z pohledu členění zasahujících jednotek požární ochrany. Celkový počet zásahů uvedený v následujících Tab. 6 až 8 není součtem zásahů jednotlivých druhů JPO, důvodem je skutečnost, že u jednoho zásahu zasahuje zpravidla více jednotek.

Tabulka 6: Přehled zásahů jednotlivých druhů JPO u technických zásahů

Druhy JPO	2008	2009	2010	2011	2012
Jednotky HZS PAK	1 751	1 929	2 462	1 813	2 200
Jednotky HZS podniků	218	290	316	219	242
Jednotky SDH obcí	547	639	982	491	587
Jednotky SDH podniků	5	7	7	3	7
Jiné jednotky	8	2	2	0	0
Celkem zásahů	2 347	2 648	3 381	2 346	2 769

Zdroj: zpracováno z dat [7 – 11].

Tab. 6 zobrazuje počty technických zásahů. Nouzové otevírání bytů, vyprošťování osob z výtahu, likvidace spadlých stromů či odstranění překážek z komunikací, požární asistence nebo záchrana osob a zvířat jsou těmi nejčastějšími typy zásahů, které zaměstnávají jednotky požární ochrany. V mnoha případech je nutné použít zvláštní vybavení, nástroje či přístroje, což je hlavní důvod, proč u těchto zásahů figurují nejvíce jednotky HZS Pardubického kraje.

Tabulka 7: Přehled zásahů jednotlivých druhů JPO u dopravních nehod

Druhy JPO	2008	2009	2010	2011	2012
Jednotky HZS PAK	1 452	1 241	1 188	1 083	1 275
Jednotky HZS podniků	73	88	67	67	68
Jednotky SDH obcí	145	208	185	214	265
Jednotky SDH podniků	2	0	2	1	2
Jiné jednotky	0	0	0	0	0
Celkem zásahů	1 422	1 244	1 170	1 062	1 267

Zdroj: zpracováno z dat [7 – 11].

Tab. 7 zaznamenává zásahy u dopravních nehod. Dopravní nehody jsou technicky velmi náročný zásah a ne všechny jednotky jsou plně vybaveny na tyto situace. V počtu zásahů tedy výrazně

dominují profesionální jednotky HZS Pardubického kraje. Téměř ve všech letech převyšuje počet zásahů jednotek HZS PAK celkový počet dopravních nehod, tato situace je dána tím, že k jedné dopravní nehodě je povoláno více jednotek. Jednotky SDH obcí se však na zásazích u dopravních nehod podílejí stále častěji. Je to dáno také tím, že se více jednotek stává předurčenými právě pro dopravní nehody.

Tabulka 8: Přehled zásahů jednotlivých druhů JPO u požárů

Druhy JPO	2008	2009	2010	2011	2012
Jednotky HZS PAK	673	593	557	754	730
Jednotky HZS podniků	55	46	47	65	63
Jednotky SDH obcí	600	612	641	853	977
Jednotky SDH podniků	3	1	6	2	6
Jiné jednotky	1	1	0	0	0
Celkem zásahů	711	648	617	795	765

Zdroj: zpracováno z dat [7 – 11].

Z Tab. 8 je vidět, že stále větší prostor při hašení požárů dostávají jednotky SDH obcí, jejich počet u zásahů se rok od roku zvyšuje. Spolupráce jednotek profesionálních a dobrovolných je tak u požárů stále častější a její trend je stoupající. V dnešní době už u zhruba 97 % požárů zasahují s jednotkami profesionálními i ty dobrovolné. Podílejí se na samotném hašení požáru, následně pak požár dohašují a hlídají, aby nedošlo k dalšímu vznícení. Požáry jsou nejčastější mimořádnou událostí, při které zasahují společně profesionální a dobrovolné jednotky požární ochrany.

5 Hodnocení vybraných aspektů spolupráce JPO

Za účelem ověření vybraných aspektů praktické spolupráce jednotek SDH obcí s HZS Pardubického kraje bylo provedeno dotazníkové šetření mezi veliteli jednotek SDH obcí. Dotazník šířený elektronickou poštou vyplnilo 47 z 64 oslovených jednotek.

První zkoumanou záležitostí byla četnost kontaktu velitelů jednotek SDH obcí s velitelem příslušné stanice HZS Pardubického kraje. Dle teoretického vymezení by tento kontakt měl probíhat zpravidla každý týden. Z odpovědí respondentů vyplynulo, že pravidelný každotýdenní kontakt probíhá jen u 15 % velitelů. 40 % respondentů odpovědělo, že takový kontakt probíhá jednou měsíčně a největší podíl odpovědí (45 %) měla možnost, že takový kontakt probíhá méně často než jednou za měsíc. Výsledky tedy poukazují na velký rozdíl mezi teoretickými a skutečnými postupy.

Dotazníkové šetření zkoumalo též využití různých prostředků pro svolávání členů jednotek SDH obce. Nejvíce se využívá svolání jednotky pomocí mobilního telefonu (63 %), radiostanice slouží v 16 % případech. 21 % respondentů zvolilo možnost „jiná“, která zahrnuje ostatní svolávací prostředky (např. sirény, systém AMDS), případně využití kombinace více svolávacích prostředků.

Prověřovací a taktická cvičení patří do odborné přípravy členů jednotek požární ochrany, každoročně jich jsou pořádány desítky. V roce 2012 se alespoň jednoho prověřovacího nebo taktického cvičení zúčastnilo 38 % dotázaných jednotek, 62 % se neúčastnilo žádného cvičení. Z další otázky vyplynulo, že přes 58 % velitelů jednotek SDH obcí by uvítalo častější taktická cvičení, o poznání menší je pak zájem o prověřovací cvičení (33 %).

Z otevřené otázky zaměřené na zhodnocení spolupráce mezi jednotkami SDH obcí a HZS Pardubického kraje vyplynulo několik námětů pro možná zlepšení. Nejčastěji by velitelé jednotek uvítali zlepšení komunikace ze strany HZS PAK, rychlejší a přesnější předávání informací v případě novinek v oblasti požární ochrany a zajištění lepší spolupráce při školení jednotek. Mezi návrhy se objevil též požadavek na intenzivnější dohled nad jednotkami JPO V, alespoň v začátcích spolupráce. Velitelé by také uvítali častější pomoc od HZS PAK při modernizaci výbavy či častější obměňování hasičské techniky především u jednotek požární ochrany kategorie JPO II. Poměrně častým byl též

požadavek na založení asociace velitelů dobrovolných jednotek, která by za jednotky SDH obcí jednala s orgány kraje.

Závěr

S vývojem společnosti a jejích potřeb se vyvíjela i požární ochrana jako jeden z prvků zajištění bezpečnosti území a obyvatelstva. První doložené organizované hašení je zmiňováno již ve starověkém Římě. Na našem území sahají počátky hašení do čtrnáctého století, významný mezník nastal ve století sedmáctém, kdy v Praze vznikl první požární řád. Zakládání prvních profesionálních i dobrovolných sborů datujeme do století devatenáctého.

Zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů, vymezuje jednotky hasičských záchranných sborů krajů, jednotky hasičských záchranných sborů podniků, jednotky sboru dobrovolných hasičů obcí a jednotky sboru dobrovolných hasičů podniků. Uvedené jednotky se člení do šesti kategorií, kritérii jsou územní a místní působnost, veřejná a podniková povaha jednotky, rychlost výjezdu a dojezdová vzdálenost.

Každá obec má ze zákona povinnost zřídit jednotku SDH obce. Zřizuje ji jako svoji organizační složku pro zajištění bezpečnosti území obce před požáry a jinými mimořádnými událostmi. Jednotku financuje obec sama ze svého rozpočtu s využitím příspěvků z kraje a státního rozpočtu formou účelových dotací.

K 1. 1. 2013 bylo v Pardubickém kraji evidováno celkem 574 JPO. Jednotek SDH obcí je 548, nejvíce je jich zařazeno v kategorii JPO V (442 jednotek). Rozdělení jednotek SDH obcí v jednotlivých okresech Pardubického kraje je nerovnoměrné, jejich rozmístění je ve velké míře závislé především na počtu obcí. Při přepočtu počtu obyvatel připadajících na jednu jednotku SDH obce je nejlepší situace v územním odboru Chrudim (590 obyvatel). Také při výpočtu průměrné rozlohy území, která připadá na jednu jednotku požární ochrany, je na tom nejlépe územní odbor Chrudim (6 km²).

Počet mimořádných událostí vyžadujících zásah jednotek požární ochrany se v Pardubickém kraji v posledních letech pohybuje okolo pěti tisíc za rok. Nejčastější jsou zásahy technické, u dopravních nehod a požárů. Právě u požárů probíhá spolupráce dobrovolných a profesionálních jednotek požární ochrany nejčastěji. Je to dáno tím, že požáry zpravidla nevyžadují zvláštní (specializované) vybavení jednotky. U technických zásahů a dopravních nehod je podíl spolupráce nižší, zde zasahují převážně profesionální jednotky, které jsou pro tyto účely lépe vybaveny a vycvičeny.

S využitím dotazníkového šetření mezi veliteli jednotek SDH obcí byly zkoumány vybrané aspekty spolupráce s profesionálními jednotkami HZS Pardubického kraje. Odpovědi poukázaly na značný rozdíl mezi deklarovanou a skutečnou četností kontaktu velitele jednotky SDH obce s velitelem příslušné stanice HZS. Nejčastějším prostředkem svolání jednotky k zásahu je mobilní telefon. Minimálně jednoho prověřovacího nebo taktického cvičení se v roce 2012 zúčastnilo jen 38 % jednotek. Častější taktická cvičení by uvítalo 58 % dotázaných velitelů.

Doporučení vedoucí k možnému zkvalitnění spolupráce dobrovolných a profesionálních jednotek směřuje především k pružnějšímu podávání informací ze strany HZS Pardubického kraje směrem k dobrovolným jednotkám požární ochrany. Vyřešit by to šlo např. vydáváním a šířením oběžníků či jiných informačních materiálů. Dále by bylo vhodné pokračovat ve výběru a následném školení předurčených jednotek především pro dopravní nehody a ochranu obyvatelstva. Aby vše fungovalo tak jak má, případně lépe, je také na velitelích jednotek SDH obcí, aby byli sami iniciativní, sami se snažili vyhledávat novinky v požární ochraně a v případě nejasností se neváhali obrátit na velitele příslušné stanice HZS Pardubického kraje. Pro kvalitní zajištění požární ochrany je nezbytné správné a efektivní fungování obou skupin jednotek, jak profesionálních, tak dobrovolných.

Literatura

- [1] Česká republika. Sběrka interních aktů řízení Generálního ředitele Hasičského záchranného sboru České republiky. In: <http://www.hasici-vzdelavani.cz/content/rad-vykonu-sluzby>.
- [2] Česká republika. Zákon České národní rady o požární ochraně. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1985-133>.
- [3] Historie. Hasičský záchranný sbor České republiky [online]. 2010 [cit. 2013-03-23]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/zamer-vybudovani-historicke-expozice-ve-zbirohu.aspx>.
- [4] Jednotky PO. Hasičský záchranný sbor České republiky [online]. 2009 [cit. 2013-03-23]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/jednotky-po-961839.aspx>.
- [5] Okresy. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Český statistický úřad: Krajská správa ČSÚ v Pardubicích [online]. 2013 [cit. 2013-03-22]. Dostupné z: <http://www.pardubice.czso.cz/xe/redakce.nsf/i/okresy>.
- [6] SKALSKÁ, Květoslava, DUBSKÝ, Milan. Integrovaný záchranný systém a požární ochrana: Požární ochrana. Praha: MV - Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2010, s. 44. ISBN 978-80-86640-59-4.
- [7] Statistická ročenka 2008 Hasičského záchranného sboru Pardubického kraje. Pardubice, 2009.
- [8] Statistická ročenka 2009 Hasičského záchranného sboru Pardubického kraje. Pardubice, 2010.
- [9] Statistická ročenka 2010 Hasičského záchranného sboru Pardubického kraje. Pardubice, 2011.
- [10] Statistická ročenka 2011 Hasičského záchranného sboru Pardubického kraje. Pardubice, 2012.
- [11] Statistická ročenka 2012 Hasičského záchranného sboru Pardubického kraje. Pardubice, 2013.
- [12] Statistická ročenka Pardubického kraje 2012. Pardubice, 2012. Dostupné z: <http://www.pardubice.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/krajp/531011-12-xe>.
- [13] VALÁŠEK, Jarmil, KOVAŘÍK, František. Krizové řízení při nevojenských krizových situacích: účelová publikace pro krizové řízení: Modul C. 1. vydání. Praha: MV GR HZS ČR, 2008. ISBN 978-80-86640-93-8.